

DISSERTATIONIS
DE
USU ET APPLI-
CATIONE HI-
STORIÆ
AD
VITAM CIVILEM.

CAPUT PROOEMIALE,
*Suffragio Amplissimæ Facultatis
Philosophicæ, in Regia ad Auram
Academia,*

P R Æ S I D E
VIRO Admod. Rever. Celeberrimoque

MAG. DANIELE
JUSLENIO,

Sacr. L.L. Prof. Ab.
*Eruditorum examini modeste submitter
Si DĒo visum fuerit ABOÆ,
In Auditorio Maximo d. Junii 1726.*

HENRICUS HASSEL,
ALANDUS.

UPSALIÆ, Literis WERNERIANIS.

H. Jolin

I. N. 7.

CAPUT PROOEMIALE.

§. I.

Falsa non minus quam
noxia persuasio, me-
diæ ætatis Philosopho-
rum quam plurimos
occupavit, literas earumque
culturam, ad explendam sci-
endi cupidinem, a natura infi-
tam, potissimum dirigi debere.
Hinc solam veritatis cogniti-
onem, lucubrationum suarum
finem constituerunt, parum
solliciti, emolumenti quid in
genus humanum inde redun-
daret nec ne. Sed quem er-
rorem, etjam vetustissimis fe-
re ignotum, dudum explode-
runt Recentiores, invictis ra-
tio-

genia se exercent; mihi & virium & instituti & sumtuum rationem habituro, historiam tantum considerare propositum est. Hæc autem, quum per naturam, artes, scientias & negotia hominum publica & privata se diffundat, vereor, ne gravius in me onus susceperim, quam cui ferendo sufficiam. Sed si non omnia, quæ in nobilissima hac materia dici possent, adferre valuerò, (quod quidem supra facultatem meam positum;) summa rerum momenta perspicua brevitate adsequi conabor, Tuum L. B. favorem, qua par est obsecrantia sollicitans.

§. III.

§. III.

Utlegi apud eruditos communiter receptæ satisfiat, a definitione ordiendū est. Sed quum historia res adeo diversas tractet, ut una definitione minus apte conjungi queant, ejus naturam in generalioribus differentiis sistam. Datur itaque historia naturalis, quæ simplices naturæ leges & operationes, vel casu vel arte inventas explicat. Historia artificialis artium inventionem & incrementa docet. Historia civilis res in genere humano actas, imprimis rerum publicarum ortum, progressum & fata enarrat. Quemadmodum genus humanum in civitatibus conservatur, quarum incolumitati singulorum

A 4

ho-

hominum salus innectitur, in hanc tanquam centrum omnis historia confluit. Vario incidit habitu historia civilis. Jam certæ alicujus reipublicæ fata exponit, incipiendo ab ejus origine & continuando per seriem temporum. Jam narrationem intra definiti temporis partem includit. Jam unum tantum negotium belli vel pacis proponit. Jam res, eodem tempore pluribus in rebus publicis administratas, narrando conjungit. Ut reipublicæ ex singulis hominibus componuntur, ita certarum personarum & actionum descriptiones, elementorum vicem suppleant in historia civili. In Personis privatis ad ingenium & mores

mores attenditur, in publicis præter τὸ ἡθικόν, τὸ πολιτικόν etiam exhibetur. Varios casus congerit historia Miscellanea. Huc pertinent scripta in *Ana*, quibus Eruditorum discursus extemporales excipiuntur. Historia Literaria scientiarum ortum, progressum & fata reipublicæ Literariæ tradit. Historia Ecclesiastica statum Ecclesiæ & res in ea actas docet; quarum expositio in quantum ad scripturam non examinantur, Historiæ civilis naturam induit, cujus est narrare, quæ in genere humano peraguntur, ex quocunque fundamento fiant.

AD indolem historiæ rectius intelligendam, quod circa eam consignandam observari debeat, paucis indicandum est. Primo requiritur in Historico exquisita rerum scribendarum notitia: Quod enim ipse quis non intelligit, aliis explicare frustra laborat. Nec juvat res exterius aliquo modo cognovisse, ad interiora earum penetrandum est. Hoc ut fieri possit, Historicus communes generis humani inclinationes, vitæ civilis indolem & negotiorum, quæ bello & pace tractantur, naturam exploratam habebit. Reipublicæ, cujus gesta explicat, statum & arcana cognoscet. Qui in istis rebus publicis

sum-

summum habent imperium, vel illis a consiliis sunt, & rebus administrandis præpositi, vel singulari apud eos gratia valent, in eorum ingenium & secreta inquiret. In his consiliorum ratio fundatur, quæ alioquin incastrum indagantur. Heic etiam mutationum causæ delitescent, quæ aliter non intelliguntur.

§. V.

UT in politicis tritum: salus Reipublicæ suprema lex esto, ita heic locum inveniat: Veritas suprema lex esto. Sine hac quod scribitur, fabulæ potius quam Historiæ nomen mereatur. Si odiosi & infames, qui coram Judice, in mercatura vel alias falsum proferunt; magis

de-

) o (

detestandi sunt, qui in genus humanum & posteritatem omnē mendacio peccant. Simplex veritatis studium in eo consistit, ut scriptor a partium studio liber, res prout actæ sunt, cum suis causis & circumstantiis exponat, nec amore, odio, spe, metu aut ullo affectu quidquam illis addat vel demat. Magnum est hoc postulatum, quod num ullus adhuc perfecit, merito dubitare licet. Ut autem ipsa peccandi necessitas culpam minuit, ita generosi pectoris est, minimo cum peccato, hac necessitate defungi.

§. VI.

Historicus etiam exacto iudicio pragmatico opus habet.

) o (

bet. Ut Historia debet esse expressa rerum gestarum imago, earum genio adeo se attemperare debet, ut quæ transacta sunt, præsentia & ipsa quasi præxi operosa & viva sistantur, multum habet in recessu. Huius iudicii vis sequentibus in momenti consistit: Veras rerum causas proximas & remotiores explicari, & a prætextibus distingui oportet. Hinc diligentia adhibenda, ne quis rumoribus vel alio fuce decipiat. Ubi consilia & fines proponuntur, eadem cautione opus. Nec minus cavendum, ne conjecturis nimis indulgeatur. Nihil, ex proprio ingenio fingere, sed rerum ductum fideliter sequi convenit.

In

In circumstantiis observandū,
ne quid alienum & præfenti
instituto ineptum adferatur,
vel aliquid ad rem faciens o-
mittatur. Oeconomia totius
operis ita formanda, ut singulæ
partes ad illud quadrent. Ca-
vendum, ne res majoris mo-
menti parcius, minoris fufius
tractentur. Quæ in particulari
Historia omnino narrabuntur,
in univerfali præteriri poffunt.
Operis pretium æftimandum,
non tantum ex robore singu-
larum partium, fed ex earum
inter fe & ad totum conveni-
entia. Prudentiæ etiam eft, judi-
cia parce adfpergere; aliis judi-
candi materiam candide sub-
miniftraffe fufficiat.

§. VII.

) 0 (

§. VII.

Simplici & mafculo dicendi
genere utitur Historicus
id eft, rerum pondera, non
verborum ampullas feqtatur.
Cavet ne imaginationis vi ab-
ripiatur, cavet etiam, ne ver-
bum vel periodum frustra ad-
hibeat. Imprimis fibi diffidit,
& accurate examinat, ne quid
proferat, quod ad oftentatio-
nem ingenii potius, quam re-
rum foliditatem faciat.

§. VIII.

Hæc funt palmaria capita, ab
Historicis observanda, in
quibus recensendis, ad Histori-
am civilem, ceu primarium
hujus tractationis argumen-
tum, potiffimum refpexi. Ne-

mo

mo autem Historiam a deo perfectam confecit, ut non multi in ea dentur naevi. Quidam necessitate, infirmitate alii, multi sponte peccant. Errorum fontes detegere, & modum eos cavendi demonstrare, maxime conducit. Pauci enim Historias scribunt, multi legunt, qui nisi hanc artem calleant, temporis & laboris jacturam faciunt. Quod institutum, pro virium modulo subsequens tractatio persequetur.

